

УДК 336.71-043.86(477)

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Маляренко А.В., Марущак І.О.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

У статті висвітлені проблеми банківських установ в Україні. Проаналізовані статистичні показники (аналіз депозитних вкладів) нашої країни. Обґрунтовано причини зниження кількості депозитів та напрямки політики, що має проводитись. Визначено необхідність та джерела зростання капіталізації вітчизняних банків. Проаналізовано банківські інновації, запровадження яких, є одним з наступним напрямом розвитку банківських установ.

Ключові слова: банківська установа, депозит, капіталізація, банківські інновації, кредит.

Постановка проблеми. Неприятлива економічна ситуація та політична нестабільність, що лише посилювалися упродовж останніх років, призвели до зниження обсягів виробництва, розбалансованості державних фінансів, зниження прибутковості бізнесу, зменшення доходів населення. А пришвидшення темпів інфляції, з початком 2014 року, призвело до стримування поступального розвитку економічних і соціальних процесів. Окрім цього спостерігається зниження капіталізації банків і зростання ризиків, що може спричинити посилення негативних тенденцій.

Ключовим завданням розвитку банківських установ України є відновлення довіри до банківських послуг, забезпечення функціонування та сталого розвитку, підвищення рівня конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомі вітчизняні науковці досліджували шляхи виходу банківських установ із кризи та подальші напрями розвитку. Серед них можна виділити Барановський О.І., Береславська О.І., Геєць В.М., Гуляєв Н.П., Довгань Ж.М., Міщенко В.І., Овсяник В.А., Шаповал О.А. та інші. Однак, завдяки частим змінам зовнішніх та внутрішніх умов економічного розвитку України, з'являються нові завдання та можливості для вдосконалення функціонування банківської системи.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Серед ситуацій, які й надалі потребують удосконалення або вирішення, можна виділити такі, як вирішення проблеми нежиттєздатних банків, зниження рівня довіри серед населення, вдосконалення корпоративного управління, розвиток банківських технологій та інші.

Мета статті. Метою статті є визначення можливих напрямів розвитку банківських установ в Україні.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких основних завдань:

- окреслення шляхів підвищення рівня фінансової безпеки та збільшення обсягу формування банківських ресурсів за рахунок депозитів;
- визначення джерел зростання капіталізації вітчизняних банків;
- формулювання перспектив розвитку банківських технологій та впровадження інновацій.

Виклад основного матеріалу. Одним з найважливіших чинників національної економіки є проблеми гарантування фінансової безпеки банків. Безумовно, безпека пов'язана з динамічним та сталим економічним зростанням, і тому є одним з основних завдань фінансової політики держави.

Гарантування фінансової безпеки банківських установ зважаючи на їхнє виняткове значення для соціально-економічного розвитку держави – складна і багатогранна проблема, якій необхідно приділяти постійну увагу.

Серед основних причин зниження рівня фінансової безпеки банківських установ можна виділити такі:

- недостатній рівень наукового опрацювання цієї проблеми, численні наявні і потенційно можливі виклики та загрози банківській системі загалом;
- відсутнє розроблення обґрунтованих підходів та індикаторів виміру фінансової безпеки, а також необхідних практичних заходів з її розбудови загалом та окремих підсистем в усьому розмаїтті їхнього прояву зокрема [1, с. 17].

Для забезпечення фінансової безпеки, особливо важливим є формування ресурсної бази банків, а саме депозитних вкладів, основна мета яких полягає у залученні тимчасово вільних коштів клієнтів, в результаті проведення депозитних операцій банки та їх клієнти отримують певні переваги. Так, розміщення грошових коштів у депозити для клієнтів банку дає можливість отримувати стабільний дохід в національній валюті у вигляді відсотку протягом певного часу збільшувати суму своїх заощаджень за рахунок відсоткового доходу мінімізувати ризики втрати коштів тощо. Банк в свою чергу, залучає тимчасово вільні кошти у депозити і цим сприяє підвищенню ліквідності. Останнім часом економіка нашої країни отримала чимало потрясінь, не виключено, що й завдяки побоюванню населення, на початку року, кількість депозитних вкладів різко скоротилася (див. табл. 1).

Таким чином, протягом першого кварталу 2014 року на динаміку депозитних вкладів впливали соціально-політичне напруження та зміни курсу гривні до основних іноземних валют.

Така ситуація спричинила зменшення залишків депозитів як у національній, та і в іноземній валюті. Хоча у гривневому еквіваленті депозити зросли за рахунок курсових різниць. Перш за все зниження спостерігалось за рахунок домашніх господарств. Крім панічних настроїв населення, які виникали через суспільну напруженість, на динаміку депозитів домашніх господарств вплинули уповільнення темпів зростання реальної заробітної плати та високі девальваційні очікування, витрати домашніх господарств на споживання зросли, а схильність до заощаджень зменшилась. А нові депозитні договори протягом кварталу укладалися переважно з нефінансовими корпора-

ціями. Проте, за рік ситуація дещо змінилася в позитивному напрямку скоротилася (див. табл. 2).

Станом на 01.03.2015 залишки депозитів становила 855,8 млрд. грн., або на 26,8% більше ніж на початок року. Водночас операції за депозитами нефінансових корпорацій збільшилися, за рахунок зростання державних депозитів нефінансових компаній. Серед основних причин зміни стану можна виокремити такі, як розробка депозитної політики, привабливої для клієнтів та водночас прибуткової для банків. А також була зменшена зацікавленість індивідуальних осіб у розміщенні своїх коштів на вкладних рахунках, адже панувало занепокоєння. Однак, зараз банки пропонують вигідніші умови, які дозволяють вкладникам зберегти свої кошти [8]. Можна виокремити напрями вирішення проблем пов'язаних з депозитною політикою банків.

Підвищення обсягів і вдосконалення депозитних послуг може здійснюватися через автоматизацію операцій, пошук та впровадження нових форм співробітництва банку з клієнтами. Ці покращення у свою чергу призведуть до розвитку кредитного ринку, а саме зростання кількості наданих кредитних послуг. Також це можна пов'язати і з поширенням та позитивним ставленням до таких кредитних операцій, як овердрафт та револьверне кредитування. Овердрафт дає можливість виписувати чеки або платіжні доручення на суми, що перевищують залишок коштів на поточному рахунку клієнта. Револьверний кредит надається банком клієнту повністю або частинами і відновлюється в міру погашення раніше використаних частин кредиту. У той же час найбільш ефективними є кредитні картки, що дають можливість брати спожив-

Таблиця 1

Депозити за секторами економіки 2014 рік

Показники	Лютий		Березень			
	Залишки на кінець періоду, млрд. грн.	Зміна в річному обчисленні, %	Залишки на кінець періоду, млрд. грн.	Зміна в річному обчисленні, %	Зміна до попереднього місяця, млрд. грн.	Частка в загальному обсязі депозитів, %
Нефінансові корпорації	197,1	14,0	194,1	12,0	-1,6	28,8
Домашні господарства	449,0	16,7	442,7	13,5	-1,4	65,8
Інші фінансові корпорації	25,2	16,7	28,5	18,2	13,3	4,2
Сектор загального державного управління	3,7	-38,9	3,7	-39,1	1,8	0,6
Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	4,1	17,3	4,1	21,6	1,8	0,6
Усього	679,0	15,3	673,2	12,7	-0,9	100

Джерело: [2, с. 39]

Таблиця 2

Депозити за секторами економіки 2015 рік

Показник	Січень		Лютий		
	Залишки на кінець періоду, млрд. грн.	Зміна в річному обчисленні, %	Залишки на кінець періоду, млрд. грн.	Зміна в річному обчисленні, %	Частка в загальному обсязі депозитів, %
Нефінансові корпорації	216,9	16,3	276,9	40,5	32,4
Домашні господарства	410,4	-6,2	536,2	19,4	62,6
Інші фінансові корпорації	28,0	12,5	31,9	25,7	3,7
Сектор загального державного управління	3,6	17,3	5,6	53,6	0,7
Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	4,3	11,9	5,2	28,5	0,6
Усього	663,2	1,1	855,8	26,0	100,0

Джерело: [3, с. 19]

Таблиця 3

Основні проблеми залучення депозитних ресурсів в Україні та напрями їх вирішення

Напрямок розробленої політики	Діяльність
1. Розробка депозитної політики, привабливої для клієнтів, з одного боку, та прибуткової для банків – з іншого	Розробка простих і зрозумілих споживачу депозитних продуктів, які б не потребували значних витрат з боку банку.
2. Підвищення зацікавленості індивідуальних осіб у розміщенні своїх коштів на вкладних рахунках	Запровадження новітніх організаційних форм ведення депозитних рахунків населення та модернізація депозитної політики.
3. Використання цінових методів залучення ресурсів:	Формування банками адекватної процентної політики, спрямованої на залучення та стійке утримання коштів населення на депозитних рахунках.
4. Використання нецінових методів залучення ресурсів:	Розповсюдження реклами; поліпшення якості обслуговування клієнтів; розширення спектра депозитних послуг.

Джерело: [6]

чі кредити. Сучасний розвиток ринку платіжних карток швидкими темпами є заслугою банків, які впровадили цей вид кредитування в Україні.

Більшість вчених-економістів констатують що рівень капіталізації банківської системи України є недостатнім. Так В.С. Марцин основну проблему капіталізації вбачає у недостатній адекватності капіталів банків до обсягу сформованих ними активів і належного обслуговування узятих на себе грошових зобов'язань. І.О. Крамаренко стверджує що капіталізація банків на сьогодні є номінальною, тобто задається адміністративними і законодавчо-нормативними актами, оскільки практично відсутній вторинний фондовий ринок банківських фінансових активів. Але, однією з найбільших проблем банківського сектору України є неможливість оцінки капіталізації банківських установ через ринкову вартість їх цінних паперів, тому що в Україні майже відсутній фондовий ринок і там обмежена кількість учасників. Крім того, постає питання: «Чому українські банки, корпорації, компанії майже не розміщують свої акції?», а це є сильним мотиватором щодо нарощення капіталізації [7, с. 70]. Це й дозволяє простежити основну проблему вітчизняного фондового ринку.

Комплексне вирішення проблем вибору джерел зростання капіталізації банків України передбачає реалізацію наступних заходів на макrorівні:

- удосконалення та стабілізація банківського законодавства, у тому числі Закону України «Про банки та банківську діяльність», Закону України «Про доступ до публічної інформації та інших нормативно-правових актів»;
- активізація регуляторної політики НБУ та активізація ролі банківських асоціацій;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняних банків порівняно з іноземними стимулювання в тому числі і збільшення кількості філій іноземних банків у певних регіонах.

Важливим є те, що ми маємо список заходів, які допоможуть наростити рівень капіталізації банків. До них належить:

- посилення контролю до запровадження та реалізації ризик-менеджменту у банках;
- запровадження ефективного та якісного управління у банківських установах України;
- удосконалення інформаційно-аналітичної служби банків;
- зростання альтернативних джерел капіталізації.

Наступним напрямом розвитку банківських установ є запровадження банківських інновацій. Банківською інновацією є результат діяльності банку, що зорієнтований на одержання додаткових доходів за допомогою створення сприятливих умов формування та розміщення ресурсного потенціалу за допомогою нововведень. Зазвичай, причинами створення банківських інновацій є зміна факторів формування попиту та пропозиції; опір регулятивним змінам та прагнення послабити законодавчий тиск. Проте, недоліком такого підходу є орієнтація на отримання додаткових доходів. Досвід світових фінансових криз показав, що це може бути небезпечно та призвести до значних негативних наслідків та структурних змін [9, с. 105].

Одним з напрямів покращення проведення банківських операцій є надання клієнтам широкого спектру послуг, що сприятимуть мінімізації витрат часу на них. Сьогодні все більшої популярності у сфері банківських послуг отримують технології «без проводів». Вперше в Україні даним видом послуг почав займатись ПриватБанк. Ця інновація, яку запровадив ПриватБанк за допомогою пластикових карток Starcard, також було запропоноване нововведення – технологія GSMbanking, де абоненти компанії «Київстар GSM» під час використання мобільних терміналів і АМС-повідомлення, можуть здійснювати платежі без особистої присутності. Користуючись цією картою, абоненти компанії «Київстар GSM» в змозі здійснювати платежі за товари та послуги в більш як 12 млн. торгових точок, а також отримувати готівку в більш ніж 560 тис. банкоматів не тільки в Україні, а й за кордоном [4]. У той же час слід зазначити, що для посилення ринкових позицій необхідне постійне удосконалення напрямків діяльності, які вже існують. В першу чергу це стосується розрахункових і депозитних операцій.

Висновки і пропозиції. Таким чином, розглянувши банківську систему України, можна стверджувати, що завдяки складній економічній ситуації, яка склалася в нашій країні, в першу чергу, страждає саме банківська система. Для зміни цієї ситуації на краще необхідно перш за все врегулювати внутрішні та зовнішні політичні відносини. Що ж стосується банківських установ, то основним їх завданням є повернення довіри населення, що забезпечить подальший розвиток. А для створення попиту на банківські послуги необхідно вводити інновації. Це допоможе зміцнити банківську систему та примножувати довіру клієнтів, що в свою чергу призведе до розвитку економіки країни і покращення рівня життя населення.

Відповідно до поставлених завдань було визначено структуру депозитних вкладів, сформовані шляхи збільшення капіталу банків – через підвищення довіри до банків, встановлення більш вигідних та привабливих пропозицій для клієнтів, також були визначені методи запровадження банківських інновацій, тобто запровадження інтернет платформ, різних додатків в інтернеті чи на телефоні і т.д. Таким чином, можна зробити висновок, про необхідність розробки депозитної політики, привабливої для клієнтів та водночас прибуткової для банків, оскільки існують певні проблеми з формуванням довіри у потенційного клієнта банку. Також необхідно формувати довіру потенційного клієнта, а саме підвищувати зацікавленість окремих осіб у розміщенні своїх коштів на вкладних рахунках.

Нарощуванню банківського капіталу сприятиме запровадження ефективного та якісного управління у банківських установах України, удосконалення інформаційно-аналітичної служби банків та інше. Крім цього, увагу також слід приділяти інноваціям, які зорієнтовані на одержання додаткових доходів за допомогою створення сприятливих умов формування та розміщення ресурсного потенціалу за допомогою нововведень.

Список літератури:

1. Барановський О. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері / Барановський О. І. // Вісник НБУ. – 2014. – № 9 (223). – С. 17-23.
2. Бюлетень Національного Банку України, 2014, № 5 (254). – 214 с.
3. Бюлетень Національного Банку України, 2015, № 4 (265). – 183 с.
4. Гуляев Н. П., Слободняк Д. Н. Стратегии развития банковской системы Украины на после кризисный период / Гуляев Н. П. // Бизнес Информ. – 2011. – № 2 (2). – С. 10-12.
5. Закон України Про банки і банківську діяльність (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст. 30) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
6. Ілляш В. Ю. Депозитна політика комерційного банку та інструменти її реалізації / Ілляш В. Ю. // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1 (11). – С. 43-54.
7. Лапко О. О. Інноваційні механізми ритейлу в банківському секторі України / Лапко О. О. // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2014. – № 17. – С. 65-72.
8. Чернишова А. В. Проблеми здійснення та шляхи вдосконалення депозитних операцій банків України / Чернишова А. В. // [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID=soc_gum/Uproz/2011_9/u1109ch2.pdf
9. Юхименко Т. В. Теоретичні засади інноваційного розвитку банківської системи / Юхименко Т. В. // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2014. – № 16. – С. 107-113.
10. Яковенко С. Н. Финансовые инновации в деятельности коммерческих банков: теоретико-экономические аспекты [Электронный ресурс] / Яковенко С. Н., Тимченко А. А. // Современные проблемы науки и образования – 2013. – № 2. – Режим доступа: <http://www.science-education.ru/pdf/2013/2/53.pdf>

Малярєнко А.В., Марущак І.О.

Черноморский государственный университет имени Петра Могилы

НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье охарактеризовано проблемы банковских учреждений в Украине. Проанализированы статистические показатели (анализ депозитных вкладов) нашей страны. Обоснованно причины снижения количества депозитов и направления политики, которая должна проводиться. Определена необходимость и источники роста капитализации отечественных банков. Проанализированы банковские инновации, внедрение которых является одним из следующих направлений развития банковских учреждений.

Ключевые слова: банковское учреждение, депозит, капитализация, банковская инновация, кредит.

Marushchak I.O., Malyarenko A.V.

Petro Mohyla Black Sea State University

DIRECTIONS OF BANKING INSTITUTIONS' DEVELOPMENT IN UKRAINE

Summary

The article describes the concept of banking institution in Ukraine. Statistical indicators (analysis of deposits) of our country have been analyzed. The main reasons of reduction in the amount of deposits were described, according to policy directions which should be conducted. The necessity and the sources of capitalization' growing were determined. One of the following areas of banking institution' development is banking innovations, which were analyzed in this article.

Keywords: banking institution, deposit, capitalization, banking innovation, credit.